

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ МИЛАН САВИЋ.

БРОЈ 29.

У Н О В О М С А Д У 18. Ј У Л А 1885.

ГОД. I.

ТУЂА ШКОЛА — ТУЂА МАЈКА.

а васпитање човечије нема важнијега чиниоца него што је мати. Она је прва и најбоља учитељица своје деце. Мати даје свом детету прве појмове о људима и свету, она му облагорођава срце, полаже основе будућега характера. Дело је то тако велико и тако тешко, да му није дорасла вештина ни најваљанијега учитеља, ни знање највећега умника. Само љубави рођене мајке дано је, да изналази оне тајнепуне путове, којима се може приближити срцу и уму детињем. Једино она знаде, како ваља дух пробудити, а да се исти при том не оштети. Свака друга рука нанела би му ту мање више вреда.

С тога и јесте тако велика несрећа, кад дете пре, него што одрасте, остане без рођене матере. За читав развитак детињи то је најосетљивији ударац. Може дете добити и другу матер, која ће му се приљубити с највећом нежношћу и милосрђем, која ће се из све своје снаге трудити, да му замени рођену матер. Али то никад неће постићи и успех ће далеко заостајати иза њеног труда и муке. И ако стане истраживати, како је то, да она не зна да погоди праве стазе, које воде души детињој, наћи ће да је главни узрок у том, што — „Туђе дјете твоје није.“ Дух, што га туђа мајка буди, не пробуди се свеж и здрав, него бунован и оштећен. Тако као што и ми устајемо тешке главе, кад нас немилостива рука тргне из дубока сна.

Од матере долази дете у школу. Она је мати многе деце. Задаћа школе била би претешка, да она не добија већ децу, која имају прве основе васпитања. На том темељу, што га деца из куће донесу, има школа даље да зида, а да зграда буде као што ваља, мора школа наставити свој рад тамо, где је мати престала. Васпитање и образовање у школи треба дакле да буде наставак, не прекидање

мајчиног васпитања и образовања. С тога ће и школа морати приступати деци на сличан начин и сличним путем, као што је мати чинила, она ће се морати нарочито служити оном истом речи, оним истим језиком, који је дете код матере слушало и у ком једино може оно своје мисли да прибере. Само своја школа може на срећу детета да настави дело мајчино, а туђа школа била би прекидање тог дела; што она зида, неби било у вези са темељем и то растројство, што бива у наше дане на жалост тако често, буде обично на пропаст будућега човека.

С тога сви свесни родитељи настоје, да им се деца што дуже образују матерњим језиком. Само он носи за ум светлост, само он буди, а сваки други језик, ако пре времена дође, само збуњује и затупљује. По мишљењу свих припознатих педагога једино је образовање на основу матерњег језика здраво и берићетно. И што се дуже придржава тог основа, у толико је духовни развитак бољи и успешнији. Нарочито се ни у тако званим средњим школама, у гимназијама и реалкама, не сме напуштати тај основ.

И српски народ у Угарској заузимао се увек за средње школе, у којима би се његови синови на основу матерњег језика спремали за науку на свеучилишту. Право на тај захтев признавано је нашем народу у више маха и у угарском сабору и исказано је и у самоме закону. Разуме се по себи, да се тим, што би неке средње школе биле српске, неби из истих искључило учење страних језика, а на име су српске школе увек показивале готовост, да што боље и темељније уче и негују мађарски језик, који је по нашим приликама неопходно потребан и користан за сваког угарског држављанина.

Али у наточ свима захтевима здраве педагогије и интересу просвете виђамо ми, како се

у новије доба од стране државе оснивају у јужној Угарској средњи заводи са мађарским наставним језиком, а уз мал' не потпуно игноровање језика дотичних места и крајева. Такве заводе имамо у гимназијама у Бечкереку, Сомбору, Кикинди, Панчеву и Белој-Цркви. Нема сумње, да су учитељске снаге у тим заводима потпуно дорасле за свој позив и да савесно одговарају својим дужностима. Кад би до њих стајало, уверени смо, да би успех био свуд најсјајнији. То се донекле и види у онима од њих, у којима се налази повећи број ученика мађарске народности. Али где превлађују не мађарске народности, ту успех заостаје далеко иза онога, што се очекивати може. Мислимо да се не варамо, кад кажемо, да је сав узрок томе организација тих завода на погрешном основу, ком је однарођавање главно, а права потреба државе и корист цивилизације узгредно. Такве заводе не може наш народ друкчије сматрати него као туђе школе, а по раду се њихову јасно види, да су они и нашој деци туђа мајка.

На те и такве мисли дођосмо читајући овогодишњи програм панчевачке реалне гимназије.*) Програм је изврсно уређен, тако да упознаје читаоца исцрпљиво са стањем завода. Заиста је вредно, да и са наше стране коју о истом проговоримо. Кад бисмо непрестано преко тога копрену бацали и ћутали, онда би то значило, одрицати себе и — као што Крашевски вели — „доводити у заблуду оне, који владају и дозвољавати им, да олакше узимају оне, који не знају сами да се почитују.“

Панчевачка реална гимназија је наследник велике реалке, која је постојала за доба граничарске владе у истоме месту. Она има осам разреда, од којих су четири нижа била ове године уређена као и гимназија, а четири виша као реалка. До године ће и пети разред добити гимназијално уређење, тако да ће кроз три године бити у Панчеву потпуна гимназија.

Већину становништва у Панчеву и околини сачињавају Срби, а за њима долазе Немци и Румуњи. Мађара тамо — сем Чангова из најновијега доба — управо ни нема. Ђаци, који долазе у школу, не знају на просто мађарски, да би могли у том језику науке да слушају. Ипак је у панчевачкој реалној гимназији наставни језик — „изузев један-два (?) разре-

да“ — искључиво мађарски и налазимо да је са свим наравно, што то, као што се помиње у званичном извештају (с. 58.), проузрокује доста тешкоћа. Али у нашем министарству просвете не сматрају се још никако те тешкоће за несавладиве и врховни управитељ упућује сваком приликом професоре на што енергичније употребљавање (erélyesebb kezelés с. 61.) мађарског језика.

Панчевачка реална гимназија је ваљда једина средња школа у Угарској, у које се наставном плану не помиње веронаука. Како у именику учитељског особља налазимо и вероучитеље разних вероисповести, то не можемо себи друкчије да разјаснимо, него да се тамо сматра веронаука као инфериоран предмет, који не вреди помињати међу другим наставним предметима. Можда имају право они, који кажу, да је то запостављање религије јамачно с тога, што је највише ученика православне вере, јер иначе знамо, да се високо цени у нашој држави религиозно образовање. Ни вршачка конзисторија као да не налази зазорнога у том неглиговању!

Али српски се језик тек ваљда учи у школи? Заиста се учи, па и у самом наставном плану се наводи, шта се учи. Предавач тога предмета може имати иначе сва лепа својства, али ће ваљда и сам признати, да нема спреме за предавање српског језика у вишем заводу. Истога поставља министарство од год до год, а за ову га је годину изреком обвезало, да се „при предавању српско-хрватског (sic!) језика има служити мађарским наставним језиком“ (с. 55.) Не види ли се у тој наредби грозно титрање и са српским језиком и са дидактиком? Чисто је тешко и веровати, да има у нашем веку и једне школске власти, која би могла да нареди учење матерњег језика на основу туђег језика, који ученици једва и да знају. Али у панчевачкој реалној гимназији може се наћи и тај педагошки апсурдум!

Велимо матерњег језика, јер српски је језик обавезан само за Србе ученике, али управо ни за све Србе, него само за оне у вишим разредима. Срби ученици у првом, другом и трећем разреду не добијају никакву наставу из српског језика. Није ли то можда с тога, што се држи, да ће за три године моћи ученици да забораве свој језик, па ће онда бити оправдано, да у четвртном разреду па све до краја уче опет оно исто, што су некад учили у основној школи? Бар наставни план за српски

*) A pancsovai magyar királyi állami reál-gymnasium értésítője az 1884/5. tanévről. Közvetteszi Tordai György. Pancsován. 1885.

језик то очито показује. Исти се учи у три одељења: у првом су ученици четвртог разреда*) у другом ученици петог разреда, у трећем они из шестог и осмог разреда (у седмом је било само два Чивутина). Свако се одељење учи недељно два сата, а ни у једном се не прелази преко најпростијих граматикалних вежбања и превађања кратких приповетчица, које су писане за најмању децу. Помислите само, какав интерес морају стећи осамнаестогодишњи српски младићи у осмом разреду за свој матерњи језик, кад им се ставља као највиша цел, коју имају из истог да постигну, да знају са мађарског на српски да преводе тако дивне ствари као што су „A palatábla és palaveső“ и „Az erdő és a fű“ (с. 34.). Да на том степену треба ученици да науче познавати књижевност свог народа и да наставом матерњег језика ваља ићи за тим, да се у ученицима утврди љубав и оданост за своју народност, за то педагози у панчевачкој реалној гимназији неће ништа да знају и према инструкцији више власти ни не смеју да знају!

Српска црквена општина у Панчеву гледа већ одавно са чувством бола на тако запостављање и управо исмевање српскога језика у панчевачкој реалној гимназији. Она се више пута на то тужила, али без успеха. Последњи пут чинила је то, кад је министарство рекламало Сандуловићев фонд за реалну гимназију. В. Барајевац и Т. Сандуловић два су српска родољуба из Панчева, који су пре много година основали фонд за „латинске школе“ у Панчеву. Куратори су тог фонда, који је нарастао већ на преко 62.000 ф., варошка и српска црквена општина. Како се у Сандуловићевом тестаменту не налази изреком поменута српска школа, то је министарство поводом преображаја реалке у гимназију захтевало, да се из фонда горе именованих народних добротвора излучи онај део, који на закладу Т. Сандуловића спада и држави уступи, пошто је та заклада одређена на „латинске школе“ у Панчеву, које сада у виду гимназије у истом месту постоје.

Српска црквена општина у Панчеву изјавила је на то као други сакуратор, да ће пристати на захтев министарства, ако се на гимназији установи поред катедре за православу источну веронауку редовна катедра за српски језик и књижевност, а сем тога да се

*) Характеристично је, што за исте стоји у програму (с. 30.), да су kezdők, почетници.

још један предмет н. пр. земљопис са повесницом предаје српским језиком, поткрепљујући то тиме, што је Сандуловићева заклада чисто српска и што је оснивач хтео и српском живљу осигурати уплив на гимназију тиме, што је именовано српску црквену општину као сакуратора.

Али високо министарство одбило је опет тај захтев наше општине, не навађајући за то никакве разлоге, и пристало је само на то, да се из горњег фонда имају држави исплатити 25.000 фор. на име издржавање гимназије.*)

Из свега тога се види, какав је правац прописан гимназији у Панчеву. Она као да не постоји за ништа друго, него да унапређује мађаризацију, без обзира, хоће ли тим правцем послужити важнијим интересима становништва и просвете.

Према томе искључује се из завода све, што би могло у српским ученицима пробудити интересовање за њихову народност. Не само у професорској, него ни у ученичкој библиотеци нема ни једне српске књиге. Док је реалка постојала, било је у овој последњој много српских дела, која су набављена од чести о ераријалном трошку, од чести поклонима српских родољубља. Покојни професор Бранко Рајић мислио је, да је оснивањем српске ученичке библиотеке подигао себи вечну усмену у панчевачкој реалци. Та је библиотека збиља много употребљавана. Али кад завод дође под непосредну управу и поче да се преобраћа у гимназију, тада је одједаред професорска колегија нашла, да је српска библиотека у заводу са свим непотребна и продали су је на лицитацији за — неколико сребрњака. Зато се увозе гомилама мађарске књиге на њено место и особиту заштиту професора ужива литерарно друштво ученичко, у ком се ведба у мађарском стилу и ком су чланови дакако и Срби ученици.

Тако се реална гимназија у Панчеву представља у свему као туђин српској деци. Она треба да им буде мати, али поред свега напора не може шта друго да постигне, него да деца виде у њој туђу матер. И као што гдекад у животу бива, да маћеха за тим тежи, да потре спомен на рођену мајку, тако и туђа школа иде истим смером. Али је тешко тим путем

*) В. о томе „Извештај о стању и раду панчевачке српске црквене православне општине за годину 1884. Панчево 1885.“ Журналистика наша као да није примила тај извештај оном пажњом, коју исти из више обаира заслужује.

обманути срце детиње, које ће на сваком ко-
раку осећати, да туђа мати

„ има своје,
Не познаје јаде твоје,
Туђа љубав љуби свога.“

Школа и ученици стоје овде као туђини једно према другом. Не спаја их међусобно веза љубави, него нужда. А без љубави нема успеха у васпитању, нема напретка у школи. Нека реална гимназија у Панчеву послужи као илустрација за то.

Прошле школске године уписало се у свих 8 разреда 109 ученика, од којих су 47 били Срби, 26 Маџари, 25 Немци, 9 Румуњи и 2 Хрвати. На крају године било их је само 99, од којих су били 49 православни, 27 римокатолици, 9 лутерани, 3 калвини и 11 израиљћани. Од тих 99 ученика било их је 82 у 4 нижа разреда, а у четири виша било је скупа само 17 ученика. У 7. и 8. разреду било је н. пр. само по 2 ученика. Ти бројеви показују, да деца слабо ову школу траже, па и ко дође гледа, да што пре из ње измакне. Треба ли се томе чудити, кад знамо, да је тешко волити туђу матер? Томе одговара и одношај дечијих родитеља према заводу. Ма да се публика тако рећи добошем позивала, да дође на испите, није скоро нико од становништва дошао. Тако и изложбу ученичких цртежа једва да је ко други посетио, сем самих ученика (с. 61.).

Али њих 99 остали су како тако на крилу мајке, која је за већину њих била туђа. Да видимо, шта су ту поживели. Од 99 ученика добило је на крају године одлично сведочанство њих 7, добро њих 14, довољно 46 и недовољно 29. Само за прве две категорије може се ка-

зати, да су потпуно одговориле законим захтевима. Трећа категорија је само материјал за научни пролетаријат, који ће целог свог века бити на терету и себи и држави. То је она врста ђака, за коју је наш министар просвете толико пута наглашавао у говорима и окружницима, да га треба од школовања задржавати. О четвртој категорији зна се већ само собом, колико вреди.

Од свих ученика показаше дакле само 21.2 процента успех, какав се с правом може очекивати, 47.9 процента одговорише којекако, а 29.2 процента, дакле више него четвртина свих ученика, никако.

Ето такви су плодови туђе школе. Је ли вредно било, у тако мајушан резултат уложити толики труд и трошак? Какву корист има отуд држава и становништво? Заиста слабу, а канда најслабију општа просвета и напредак.

Тешко је и за будуће очекивати у том погледу што боље, док год у меродавним круговима у Угарској не продре по ново уверење, да је држави од користи сваки изображен човек, без обзира на ком је језику прибавио основе свом изображењу.

За сада се мора највише жалити српска младеж у Панчеву и у панчевачкој околини, која се никад неће загрејати на грудима туђе мајке.

У тако кобним приликама света је дужност српских родитеља и на име матера, да удвострученом брижљивошћу чувају на дому и у породици благо народности и језик, у ком се она манифестује. Нека усађују те драгоцене адићаре тако дубоко у груди своје деце, да им их из истих никаква туђа мајка неће моћи више да ишчупа.

ПРОМЕТЕЈ.

(ГЕТЕ.)

Ваклони небо своје, Диве,
Облаком ти,
Већбај се, као дечко,
Што креше чкаљ,
По вису и по храстима!
Ипак ми земљу мораш
Ти оставити,
И колебу, што ти не подиже,
Огњиште моје још,
За чији жар
Ми завидиш.

Има л' што беднијег
Под сунцем од, богова, вас?!
Чемерно таворите
Од жртава
И молитве
То ваше величанство,
И гладовали бисте, да
Жебраци, деца нису
Будале, што се свему надају.

Док дете бејаш
И мало знадох што,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Залутао сам очима
Ка сунцу, као тамо да
Је ухо, да ми чује плач,
Ил' срце, као моје,
Невољног да се смилује.

Ко поможе
Ми против бесних Титана?
Од смрти ко ме избави,
Од ропства ко?
Зар ниси све израдило тек ти,
У жару свето срце ми?
Зар ниси жудело још добро, млађано,
Обмањено, за спас да хвалу даш
Оном, што горе спаваше?

Да тебештујем? Зашто?
Јеси ли боле утишао ми
Под тешким теретом?

Јеси ли сузе убрисао ми
У тешкој невољи?
Зар не скова ли мужем ме
Свемоћно време
И судба вечита,
Ти господари моји, твоји?

Јеси л' зар мислио,
Да живот омрзнућу ја,
И бегати у пустиње,
Што нису сви
Млађани снови испунили се?

Ту седим, стварам људе
По мом облику,
Да, род, што мени личи,
Да трпи, плаче,
Ужива, радује
И тебе да не поштује,
К'о ја!

—в.

ИЗ ПАМЕТАРА ПОЗНАЊСКОГ УЧИТЕЉА.

ОД ХЕНРИКА ШЕНЕЈЕВИЧА.

(Наставак.)

адио сам с Мишом, као да је од тих
оцена, што их он за напредовање доби-
јао, моја рођена будућност зависала. Та
обоје смо, и ја и мој мили дечак имали једну
целу и то: не ожалостити њу, показати јој ва-
љану оцену, измамити јој осмех среће на уста.
Кад му је пошло за руком, да стече добру
класу, малиша би долазио из школе преобра-
жен и срећан. Чинило ми се, као да је у те
часе нагло нарастао, да се раскрупњао; ње-
гове, иначе мутне очи, смејале се тад чистом
детињском веселошћу и блистале као две же-
равке. Забацио је на мах са својих узаних
плећа торбу претоварену књигама и намигујући
на ме, клицао још с врата:

— Господине Вавжинкјевичу, мама ће бити
задовољна! Добио сам данас из географије...
нек господин погоди шта? А кад му кажем, да
не могу да погодим, прилетео би ми с понос-
ним изразом на лицу, и обгрлив ме руком око
врата, шаптао ми као бајаги на уво: али врло
гласно: — пет! заиста пет!

Били су то за нас обоје срећни тренути.
Вечером у таке дане, Миша би клонуо у са-
њарије и представљајући себи, како ће то да
изгледа, ако добије све само „превасходно“,
приклапао је у пола мени у пола самом себи:

— На Божић идемо у Заљесин: снег ће

падати, — као обично зими, па ћемо ићи на
саоницама. Стићи ћемо ноћу, о! мама ће мене
чекати, загрлиће ме, пољубити, па онда ће да
пита за сведоцбу. Ја ћу намерно, као бајаги
начинити тужно лице, а мама чита: из науке
о вери: превасходно; из немачкога: превас-
ходно; из латинскога превасходно... само
превасходно!

О, господине Вавжинкјевичу!

И бедном дечаку накупиле се сузе очима,
а ја, место да га одвратим од тога, и сам ле-
тах у машти за њим, замишљао сам двор у
Заљесину, изглед му, спокојство, ту дивну пле-
мениту душу, која онде беше госпођом и срећу,
што ће да јој причини повратак детета са
„превасходнима“ у сведоцби.

Користио сам се таким тренутима и све-
товао Мишу, тумачећи му, да мајци истина на
срцу лежи напредак му у науци, ал тако исто,
да се она брине и за његово здравље, да
дакле не треба да плаче, кад хоћу да га во-
дим у шетњу, да иде спавати, кад му кажем и
да се не јогуни при ноћном седењу:

— Добро, мој златни господине, бићу здрав,
не бојте се; нарастићу, да ме неће познати
ни мама ни мала Љоља.

Примао сам често писма од госпође Ма-
рије, у којима ми препоручивала, да бдим над

здрављем детињим, ама с очајањем се даномице уверавах, да се баш не може у здрављу довршити науке. Да су прописани предмети били претешки, ја бих се ту знао помоћи, преместивши Мишу из другог разреда у први; али је он те предмете, у неку руку јалово, ал' опет све појимао: није дакле било кубуре са науком, већ само са временом и тим несрећним немачким језиком, којим дете није довољно владало. На то већ нисам ништа могао да учиним и рачунао сам једино, кад наступи одмор, да ће се отпочинком побољшати детиње здравље, које је нарушио прекомеран рад.

Да је Миша био равнодушнији и немарнији, мање би ми бриге било; али он је још јаче осећао сваки неуспех, него ли успех. Тренути радости и тих „петица“ које напоменух, били су на несрећу ретки.

Тако сам научио да му читам с лица, те чим би само ушао, на први поглед познао сам, кад је зло прошао у школи.

— Добио си рђаву класу? — питао сам.

— Јест!

— Ниси знао?

Кадкад је одговорио:

— Нисам знао — а чешће: — Знао сам, ал нисам могао да говорим.

Па и мали Овицки први ђак у другом разреду, кога сам намерно провађао, да Миша с њим учи, говорио ми, да Миша баш за то добија рђаве класе, што не уме . . . да се изрази.

Како је сад малаксалост и душевна и телесна код детета све већа бивала, те се неприлике све чешће понављале. Приметио сам, кад је исплакавши се латио се лекција, да је бивао тих и као спокојан, но баш у тој удвострученој енергија, с којом је пријањао уз задатке, било је уједно нешто очајно, грозничаво. Кад што би отишао у кут, стиснуо главу обема рукама и ћутао: егзалтирани дечак замишљао је, да копа гроб под ногама љубљене мајке, а није знао како да се помогне, осећао се као у неком лавиринту, из кога не беше изласка.

Ноћна његова седења заопуцала су све чешће. Бојећи се, да га не отерам да спава, ако се пробудим, устао је полако у помрчини, однео лампу у предсобље, тамо је запалио и сео за посао. Више је ноћи тако пребдио међу ладним видовима, док га нисам увребао. Није било на ино, већ устати, зовнути га да спава, прећи с њим још један пут све лекције да га уверим, да зна и да није нужно да се пати и

излаже назебу. Али он већ сам на послетку није био на чисто, шта зна, шта не зна. Сатирао је снагу, опадао, венуо, постојао суморнијим све више и више. Кад што се десило таково што, што ме је уверавало, да није само рад исисавао снагу детињу. Једном, кад сам му говорио причу, коју је „Стриц синовцима приповедао“, а то сам по жељи госпође Марије радио сваки дан, успламтиле Мишине очи као огањ, чисто се престравих кад му смотрих радознали и сурови израз на лицу, с којим је викнуо:

— Господине! дакле збиља то није бајка? јер . . .

— Јер, шта Мишо? — питах га у чуду.

Место одговора, стискао зубе а најзад се тако од срца расплакао, да га не могах дуго да умирим.

Питао сам Овицкога о узроку тога појава: није знао, ил није хтео да ми каже, домислио сам се и сам. Без сумње, десило се пољском дечаку, да је слушао у немачкој школи многе ствари, које су му раниле осећаје. О друге би се дечаке то само очашало, остављајући за собом цигло мржњу на учитеље и целу им расу; али дечака, као што је био Миша то је љуто болело, а није смео да се одупире. Две силе, два гласа, које ваља сваки дечак да слуша, ал који баш ради тога морају бити у хармонији, вукли су Мишу с две противне стране. Што је једна страна називала светлим, дичним, милим, друга је томе ударала жиг гада и смешности, што је једна звала врлином, друга пороком. У том дакле прелому, дечак је пошао оној страни, којој га је срце вукло, ал се морао претварати, као да слуша и прима к срцу противне речи; морао се претварати од јутра до мрака и живети у том мучном насиљу дане, недеље, месеце.

Да грозна положаја . . . за дечака!

Чудна је била судбина Мишина. Дrame живота почињу обично доцније, кад спадне већ прво лишће с дрвета младости; код њега је све што се гомила на несрећу: морални притисак, унутарња грижа, немир, узалудан напор, борба са незгодама, постепени губитак наде, све је то почело у једанаестој години живота. А ни слабачки састав, ни слабе силе не беху у стању, одупрети се тим тешкоћама. Пролазили дани, недеље, кукавац удвостручавао напор, а успех био све мањи, све више оплакан. Писма госпође Марије, ма да су била слатка, додавала су још више терета бремену.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Бог те је обдарио, Мишо, необичним даром — писала мајка — недам се дакле, да се нећу преварити у нади, коју сам у тебе положила и да ћеш бити на утеху и мени и отаџбини.“

Кад је дечак први пут примио тако писмо, зграбио ме очајно за руку и заносећи се од силна плача, стао понављати:

— Шта да радим, господине Вавжинкјевичу! шта ја могу радити?

Заиста шта је могао да ради? је ли могао што силом, што није дошао на свет са урођеном лакоћом за изучивање језика и што се није могао немачки да изрази?

Приспели дани одмора о Свих светих; квартална оцена била сасвим мршава; из три најважнија предмета имао је „прилично“ на његове најсилније молбе и преклињања не посласдох је госпођи Марији.

— Драги господине! — говорио је склопивши руке — мама незна да се о Свих-светих дају оцене а до Божића можда ће се Господ Бог смиловати на мене.

Бедни дечак обмањивао се надом, да ће још поправити те рђаве оцене, а бог и душа, обмањивах се и сам. Мислио сам, да ће свикнути школској рутини, да ће се на све навикнути, да ће се увећати у језику а нарочито у акценту, а нада све, да ће му све мање времена требати за науку. Иначе би давно већ писао госпођи Марији и представио јој све, како је. Некако је изгледала, као да неће бити нада узалудна. Одмах по Свих-светих, Миша добио три „превасходна“ а међу њима једно из латинског. Од свију ђака у школи, једини он знао, да је од *gaudeo* прошло време: *gavisus sum*, а знао је отуда што, кад је пре тога добио два превасходна, питао ме, како да се на латински радује. Мислио сам, да ће се растопити од силне среће. Написао је мајци писмо, које се овако почињало:

„Слатка мајчице! знаш ли ти мила моја, како је *perfectum* од *gaudeo*? за цело не знаш ни ти ни мала Љоља, јер сам у целом разреду, само ја то знао.“

Миша је управо обожавао мајку. Од то доба запиткивао ме сваки час разна *perfecta* и *participia*. Као да му је био задатак живота, да добија та „превасходна“. Но то је био кратки блесак среће. За мало, па је кобни пољски акценат покварио све, што је напор саградио а прекомерна множина предмета није допуштала дечаку, да свакоме од њих посвети

онолико времена, колико је захтевала његова слаба памет. Један је случај још повећао те недаће. Миша и Овицки заборавили да ми спомену за неку писмену радњу, те тако је нису ни израдили. Овицки се извукао јер га као првог ђака нису шта више ни питали за њу, али Миша добио јаван укор у школи с претњом, да ће бити отпуштен.

Држало се као у воску, да је хотимице затајао пред-а-мном задатак, да га не изради, а дечак, који није умео ни трунка да слаже, није нашао начина, како да докаже своју невиност. Могао је до душе рећи у своју обрану, да је и Овицки заборавио као и он али то није дозвољавао њеног школски. На моје уверавање приметили ми Немци, да подстичем дечака на лењост. Болело ме то, још те како, но још ми веће неспокојство задавао изглед Мишин. У вече тога дана, видео сам га, како је стиснувши главу обема рукама, шапутао, мислећи да га нико не слуша: „боли! боли! боли!“ Писмо од мајке, које је сутра дан приспело и у коме је госпођа Марија обасипала Мишу ласкама за она „превасходна“, било је нов удар за њега.

— О, спремам мајци красну утеху! завацио је, закривши лице рукама.

Други дан, кад му метнух на плећа торбу с књигама, забатргао се и мало није пао. Хтедох да му не допустим, да иде у школу, ал рече, да му није ништа; замолио ме само да га отпратим, јер се боји несвестице.

Вратио се у подне с новим „приличним“. Добио га из лекције, коју је знао на изуст, ал као што вели Овицки, поплашио се, па није могао ни речи прословити. Утврдио се о њему стално мишлење, да је то дечак опојен „противним принципима и инстинктима“, глуп и лењ.

Са та два последња приговара, која је разумео, борио се као утопљеник са таласима — очајно, ал узалуд.

На послетку је изгубио сваку веру у себе, свако уздање у рођену снагу, уверио се, да је и напор и труд узалудан, да се он мора рђаво учити, а у исти мах помишљао је, шта ће на то рећи мајка, каква ће то жалост бити за њу, како јој то може поткопати слабо здравље.

Попа из Заљесина, који му је кад и кад писао, врло добар човек, ал необазрив, завршавао свако писмо овим речима:

„Ти и не помишљаш, Мишо, да од твога напредовања у науци и владању зависи не само радост, већ и здравље мајчино.“ Помишљао је

он, те како помишљао, јер је у сну понављао жалосним гласом: „Мамо! мамо!“ као да је моли за опроштење.

Али на јави је добијао све горе и горе класе.

Међу тим се Божић нагло примицао а сад се није могло са сведоцбom обманути. Напишем писмо госпођи Марији хотећи, да је на то приправим. Исповедио сам јој искрено и одлучно, да је дете слабо и преоптерећено, да поред највећег напора не може прокопсати, да га свакојако после светаца треба извадити из школе, и нада све пазити на његово здравље. Ма да сам увидео из одговора, да јој је материнска љубав нешто рањена, ипак одговорила ми је као разумна жена и као мајка која љуби. Миши нисам ништа говорио о том писму и о намери, да се из школе извади, јер сам се плашио сваког јачег потреса за њега; напоменуо сам му само, за сваки случај, да мајка зна, да се он труди и да ће погодити рашта нема успеха његовome труду. Тим му је очевидно одлануло, јер се заплакао, плакао дуго и од срца, као што давно већ није. Плачући је понављао: „колико ја жалости мајци спремам!“ Ипак помишљајући, да ће за мало поћи на село, да ће видети мајку и малу Љољу и Заљесин и попа Машињског, смешкао се кроз плач. Мени је тако прешно било, да се што пре иде у Заљесин, јер управо несам могао да гледам дечака у том мучном положају. Тамо га је чекало срце мајчино и човечанска доброхотност и мир и успокојење. Тамо је наука имала за њега својско лице, доброхотно, не туђе и одвратно; тамо је цела атмосфера била својска и чиста, коју су детиње груди могле одисати.

Гледао сам у феријама као неко спасење, и бројао на прсте тренуте, који нас делише од њих, а који су Миши све нове ране задавали. Ракао бих, као да се све против њега заклело. Миша добио, као деморализатор других и опет јаван укор. Било је то већ пред саме свеце, те тим имало и већег значаја. Како је тај случај ранио дечака амбициозна и

осетљива — не треба да описујем; какав ли се хаос морао створити у његовој памети! Све се хрвало у тим детињским грудима а пред очима је гледао место светлости — таму. Свијао се као клас на ветру. На послетку је лице тога једанаестогодишњег дечака добило управо трагичан израз; рекао бих, као да га у грлу гуши непрекидан плач и као да силом савлађује јецање; кад што би му очи поглѣдале, као очи тичета у мукама; после је овладала њиме нека чудна замишљеност и сањивост; покрети му били некако несвесни а глас за чудо нежан. Постао је необично тих, спокојан и механично послушан. Кад бих му рекао, да је време за шетњу, није се опирао као некада, већ би узео чапку и ћутке ишао за мном. Ја бих био на послетку задовољан, да је то било прибојавање, ал сам увидео, да се под тим крије егзалтирана болесна резигнација. Седао је уз лекције, свршавао задатке као и пређе, али више из навике. Не треба ни да кажем, да је понављајући механично коњугације, мислио на што друго или боље, није мислио ни о чем. Једном, кад га запитах, да ли је већ све свршио, одговорио ми својим тихим гласом и чисто сањиво: „Ја мислим, господине, да нема од тога никакве вајде.“ Бојао сам се шта више, да споменем пред њим мајку, да му не преливам ту чашу горчине, из које су пиле детињске му уснице.

Још ме више у бригу бацило његово здравље, јер је венуо непрестано и на послетку се чисто постарао. Мрежа деликатних жилица, која му је некада избијала на следе очи тек кад би се особито раздрагао, сад се више није ни губила. Изисао је леп, као писан. Жалост је било погледати ту детињу главицу, у пола аџеоску, где гине и вене као цветак. Рекао би, као да му ништа није, а свеђер се губио и малаксавао.

Није већ могао ни све књиге да понесе у торби, те тако сам му сложио само неке, а остале сам носио, јер сам га сад сваки дан пратио у школу и натраг.

(Наставиће се.)

СЛИКЕ ИЗ НОВИЈЕ ИТАЛИЈАНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.

I.

Коро ће да се наврши равно петнаест година од како је Италија, освојењем „вјечнога града,“ заузела достојно мјесто међу европејским народима, и, обазремо ли се на нај-

новије плодове њезине традиционално величанствене књижевности, морамо признати, да италијанска крв, у дугој и очајној борби за народно ослобођење, није узалуд проливена. Остављамо другоме да српску публику обавијести о преображају дивног по-

у погледу материјалном, те да јој прикаже економски напредак Италије под благотворнијем уливом слободе; ми, који свеђер мислимо да „човјек не живи о саму хљебу,“ ми ћемо да српскоме опћинству нацртамо краткијем потезима неколико карактеристичних фигура из савремене италијанске литературе. Наша радња — унапријед кажемо — неће бити никаква критична штудија, већ прости приказ умног живота у Италији под срећном заједничком владавином; покушаћемо, једном ријечи, да читаоцима предочимо што значајнију галерију знатнијех личности из подручја пјесништва, новелистике, позоришта и т. д., и то без предудешеног плана, у низу чланака, држећи се реда што сходнијег и без строгог обзира на хронологију.

Али прије него пређемо на саму ствар, нужно је да се летимично осврнемо на предтечно доба, на онај период италијанске књижевности, који се протеже од времена француске окупације под првијем Наполеоном до политичкијех догађаја год. 1859., период од преко 60 година, који треба имати пред очима, желимо ли да нам се што живља истакне слика дотичног времена и културног стања.

У часу кад је велики трагик Алфјери у гроб силазио, поносила се Италија још су три друга оглашена пјесника, у најљепшем јеку њихова талента, а то су вам: Пиндемонте, Монти и Фосколо. Ова три велеума, који су најсјајније илустровали прво двадесет година XIX. вијека италијанског, држаху усперену заставу књижевног класицизма све дотле, док не наступи политична и религиозна реакција у цијелој Европи, која је проузрочила реакцију књижевну у облику романтицизма, појавившег се свуда једнакијем знацима: мржењем старинске умјетности, као поганске и републиканске. Уго Фосколо, најмлађи у гореспоменутој тројци, умрије год. 1827., завитљавши новом вијеку у лице, као изазив, своје „Грације,“ дивни спјев посвећен великом скулптору Канони, који спјев чувени критик Десанктис назва пошљедним цвијетком италијанског класицизма. Међутијем бијаху се већ уздигли на књижевно обзоре Манзони, Пелико, Гроси — апостоли продирућег романтицизма. Реакција завлада једнаком брзином као што бијаше букнула револуција. Хомер, Виргил, Ливиј, постадоше толики „јакобини,“ непријатељи трона и олтара.*) Средњи вијек изби опет на површину, поздрављен као колијевка новог духа. Христјанство, дотле нишан францускијех енциклопедиста, постаде центрум филозофскијех истраживања и застава напретка. Промијенише се умјетнички назори. Умјетност грчко-

латинска би прогнана као непобожна и неморална, те ударен темељ новој умјетности христјанској, чији се најузвишенији израз састојаше у стилу готичком, у средовјечним легендама, у тајанствености, у врхунаравности, ствари које скупа прозваше *идеалом*. Главни покретачи те нове умјетности бијаху нијемци Шлегел и Тик. Нова школа презираше класичну митологију, крчећи пут некој митологији сјеверној. Мородављење тијела постаде као неки канон романтицизма, а Рафаелове богородице сматраху се светогрђем. Таман тада издаде Александар Манзони, коловођа италијанскијех романтичара, своје „Свете Химне“ (*Inni Sacri*), у којима пјеваше идеал христјанског раја, и настојаше да тај идеал сљуби са модернијем духом. Италија међутијем стењаше под тељигом политичког ропства, а млади Леопарди, племеним и родољубивим милосрђем, уздисаше над злом срећом своје постојбине, вапећи на глас бритку Ђорду, да за свој појађели род самац у бој похити:

Оружје ми, оружје овамо,
Ја ћу самац да се борим, самац
Ја да панем. Боже, пламен буди
Моја крвца талијанској груди!*)

Кашње ступише на поприште Мацини са својом „Младом Италијом,“ Николини са својим *Ариалдом*, Гвераци са својом *Осадом Фиоренције*, и романтицизам се тад заогрну револуционарнијем плаштом, али у суштини остаде један те исти. Паче, из политичког покрета, који приправи талинску револуцију год. 1848., излеже се једна чудновата књига, Ђобертијево *Првенство* (*Primato*), гдје се чувени опат-филозоф трудијаше да у склад приведе католички мистицизам са знаошћу. Подузеће, додуше, бијаше потешко; али се ондашњијем италијанцима не учини таково, и папа Пије IX. би за некоје вријеме поздрављен као поборник либерализма. Једини човјек који знаде положај потпуно схватити, бјеше Јосип Ђусти, пјесник тоскански. Изгледаше као какав савременик Лоренца од Медићја, који да је устао из гроба на иронично мотри на друштво, каква га је створио XIX. вијек.***) Вјеште то ужасни исмијаватељ оног ибридног псеудо-еклетизма филозофичног, којему скептична поезија великог Леопардија бијаше задала прве ударце, те ког је данас знанствена критика сасвијем сатрла.

Ево, по прилици, у ком се стању налазила италијанска књига на измаку шездесетијех година. После год. 1870. срушењем свјетовне папинске власти

*) Пријевод Ф. Ј. Ковачевића.

**) Десанктис, Историја италијанске књижевности, књ. II. стр. 464.

*) Сегембрини, Предавања из Италијанске књижевности, књ. III. стр. 304.

и коначним сједињењем Италије, струја новог живота обађе обумрли организам италијанског друштва, и одлична кита млађијех људи прегнуше да домаћу књижевност, дотле ропкињу немачког романтицизма и забављену политичкијем борбама, опет поврате старинском сјају и подигну из умног поништења у ком је бијаше сапео теократични зулум и туђе господство.

Човјек који је том здравом интелектуалном покрету највећа допринио — то је одиста пјесник Ђозуе Кардући. О њему као просвјетном пјеснику препорођене Италије и сретном обнављачу божанственог хуманизма древне Јеладе, ми смо се лани опширно бавили у дубровачком „Slovincu“,* те ћемо зато у овој радњици обратити више своју пажњу на друге омање звијезде, које се око великог планета окрећу. Ипак, да би се и они Срби, којима није до руку допрла поменута наша радња, такође ш њиме упознали, додаћемо овдје неколико ријечи.

Ђозуе Кардући персонификује очевидно књижевни препорођај слободне и уједињене Италије. Он је створио нову реалистичку школу, којој је — може се казати — душа и коловођа. Обдарен разностручнијим способностима, попут великијех му земљака Данта и Леонарда, попут славног Гета, обухваћа он својим замашним умом на један мах више грана људскога знанства. У исто доба критичар и умјетник, научењак и пјесник, обогатио је Кардући новију италијанску књигу, на пољу хисторичког истраживања, најбољијем монографијама, дјелима која су, тако рећи, ударила темељ модерној критици у Италији. Његова предавања о развиту, или еволуцији народне књижевности, протеже се од извора до пропадања и биљежи вјештим и јасним потезима сваки перијод и сваког писца, остављајућ на читатеља дубока и неизбришва тра-

* Види „Slovincu“, бр. 26, 11. септембра 1884.

Задар, 23. јуна.

га. Он је најпрви изрекао о Данту, о Ариосту, о Петрарки, о Бокаћу, најнепристрасније и најтемељитије осуде. Дуго би овдје било набрајати наслове појединих његових дјела. Рећи ћемо просто, да је у својијем пјесмама Кардући умјетник старинскога кова, а у својијем радњама у прози мислитељ првога реда. Његов је пјеснички идеал двострук; Кардућија на име двије ствари силно заносе: дивни хуманизам старе Јеладе и узвишена начела велике француске револуције. Што се тиче његових критичких штудија, он се у њима чврсто држи нове хисторијске методе, којој је у Француској најглавнији представник чувени Тен.

Италијанци, које је Кардући својим мушким радом потакао на саучешће у великом дјелу књижевног преображења, те знао да их претвори у озбиљне литерате, људе, који не читају само забаве ради, него и због размишљања; италијанци, велимо, сматрају га данас једнодушно својом најљепшом живућом славом. И право имају. Али није сама Италија, која одаје заслужену пошту толиком пјеснику. Енглези, Французи и Нијемци уче га, преводе и коментирају. Карл Хилебранд (+), један од најкомпетентнијих немачких критичара, изјавио је о трагу неколико времена*) да у Италији, послје смрти Леонардијеве, а у Европи, послје смрти Хајнеове, није се родило већег пјесника.

Смрћу Виктора Хига — додајемо тврдим уверењем ми — прешло је жезло хуманитарног пјесника и апостола слободe у његове руке; а нема сумње да ће се спјеваоц осветничкијех „Giambi ed Eroidi“ показати достојан наслједник пјесника громовитијех „Châtiments.“

Оволико за данас о корифеју. У доидућем писму обазрећемо се на омање часнике младог реалистичног табора у Италији.

*) У подлиску „Allgemeine Zeitung“ 1. новембра 1873.

Марко Цар.

БРЕГ ВАТРУ БАЦА.

(Наставак.)

7. Знају људи, да не мирују сви вулкани једнако дуго, ал знају отприлике и који су краће време мирни.

Није баш свуд тако ал опет: нижи вулкани по највише чешће ватру просипају.

Стромболи је висок девет стотина двадесет и пет метара на сваки дан гњеви се; та скоро сваког сата ево већ више него две иљаде година.

Везув је дванаест стотина метара и скоро сваке године по једанпут излива срџбу на покварену околину своју.

Етна је три иљаде и четир стотине метара, зато се и још ређе ватром игра.

Когошакси је скоро шест иљада метара и просеком се буди и пробуди једанпут у сто година. Овог столећа бацао је ватру већ двапут, године 1803. и 1877.

Па још нешто да наведемо, ако вулкан дуго не баца ватру.

Често се у кратеру накупи воде, ако брег дуже време мирује. И та вода тече са лавом низ брег. И она топи околицу. Овога је бивало на Јави већ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

више пута. А *Котоакси* је избацао једаред и саму рибу; осећала се надалеко трулеж од рибе.

Не може се никад рачуна ухватити ни томе, колико ће дана брег бацати.

Везув сипа од пет до двадесет и пет дана једно за другим. *Етна* је 1852. године бацала пуних девет месеци. Неки вулкан на канарском острву *Ланзарота* радио је пет и по година. *Алајид* на Курилима баца од године 1793. непрестано а *Стромболи* и *Сангеј* опет откако се свет памти.

8. Ако какав брег има уста као и други вулкан па и друго као прави вулкан а не памти се, да је кад ватру сипао, каже се, да се вулкан угасио.

Оваких вулкана има у неки крајеви врло много; читав низ.

У *Новој Селендији* на површини од својих четир и по квадратна миријаметра (осам квадратних миља) има их једно поред другог шездесет и три. Близу *Наууља* броји *Брајслак* двадесет и седам таквих вулкана. У *Француској*, па даље око *Рајне*, има врло много кратера, а ватра из њих не куља никад. Колико је и колико још брегова у свету, који су по свој прилици некад ватром се играли а данас су мирни; тек, ако је трага каква вулканској природи њиховој.

Александар Хумболт рачуна на четир стотине и седам на свету вулкана, који и данас ватру бацају. Од тих је седам у Европи, четрнаест на острвима у атланском окејану, у Африци је три, у Азији двадесет и пет, шездесет и девет на острвима на истоку и југо-истоку од Азије, девет у индијском окејану, четрдесет у јужном, у јужној Америци имаде их педесет и шест, у средњој опет двадесет и девет, у Мексици и у северној Америци тридесет, напоследку пет на Антилима.

Фукс броји свега вулкана, који раде, шест стотина седамдесет и два.

Вулкани су понајвише по морским обалама или на острвима. Беже од широког света. Осим тога или су у реду један за другим или иду у округ око једног у среди; ово им је стожер. Врло је редак вулкан усамљен. Не воле он самоћу.

Везув је на тетику у реду једном, који је дугачак до три стотине седамдесет километара. Ред се тај пружа кроз средњу Италију а са западне стране Апенинове и у њему је врло много угашених, умировљених вулкана.

Исто тако иду у редовима на острвима *Суматри*, *Јави*, па онда на полуострву *Камчатки*, и по другим местима.

Најдужи је низ на западној обали у јужној Америци: дугачак је најмање пет иљада и двеста километара.

Као што има брегова, који су бацали ватру па већ изумрли, има их и таквих, који се сад тек буде, сад тек жаре те ватру сипати почињу. Много је већ брегова, који се на једном месту другом-ли у вулкан преобразили.

Тако је од знатнијих 1538. године постао *Монте Нуово* код *Наууља*, а 1759. *Јоруло* у Америци.

Већ откако се свет памти, зна се, да хоће местимце и море да избаца. Тако се јаве овде-онде права острва.

Ватра може да пробије из земље, из утробе њене и под морем и — вулкан баца. О ватри се не да овде говорити, ал лава и песак и пенео допрети могу и до морске површине. Особито, ако није море предубоко. Ту се гомилају и острво је готово.

Острва од лаве кадра су се одржати у мору. Од пепела и песка не: њих вода разнесе. Исчезну тако.

Јулија месеца 1831. године јавило се јужно од *Сицилије* острво једно. Дали су му име *Фердинандеја*, ал није доживило ни крај те исте године.

И на сувом има таквих места, где се песак и муљ чисто диже па онда разлази. Скоро да упоредимо то за земљом, коју кртина разбаца, кад рије и разрива. Ово ће бити вулкан какав ал без ватре.

9. Данас свет много око себе разбира. Један појав доводи у свезу са другим. Хоће да сведе све на један узрок, све да тумачи једним начином, једном силом и снагом од искони.

Није ни чудо дакле, ако се већ увелико пази и на то, у које доба године више вулкан баца, па у које се доба вулкани чешће буде; није ништа необично, ако се пита, да-л је избацање вулканово у свези са временом, са кишом, са ветром и т. д. на земљи; сасвим је оправдано, ако се испитује, какви се појави збивају на небу и на земљи, ако се овде-онде вулкан љути; разгледају научењаци и како звезде стоје на небу, кад вулкан ватру сипа.

Ухватило се већ, да има неке свезе између вулкана и његова бацања и других појава небесних и земаљских. Уочено је већ нешто, ал све је то мало и несигурно; нетачно.

10. Описивали смо вулкан; бавили смо се њиме доста ал ишли смо скоро све по површини. Навели смо оно, што је човек видио, што је чуо, што је доживео о вулкану.

Спустимо се мало дубље. Сиђимо у тајну страну вулканову и запитајмо се, па откуд је то, да из брега ватра излази.

Питали су то већ многи. И питаће се. Питамо се ево и ми: ал јасна одговора није још било и нема.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Боже дај, да га скоро буде. Тајна снага вулканова још је копреном застрта, још је у земљи. Није тамо нико био па ни гласа донео.

Нагађа се, откуд брегу ватре. Размишљају о томе научењаци: један овако, други онако.

Бацање вулканово спада свакојако у оне појаве, који зависе од топлоте и од велике снаге. Кадгод вулкан баца, јавља се велика снага. Ова сила је од многе воде, која је у усијаној лави.

Главна је овде, да се разјасни, откуд топлоте и воде у земљи, и какви се ту процеси збивају.

Топлота, назор је један, заостала је од оне првобитне, од оне, рецимо, пратоплоте. Ова је била у прамагли, из које је постао цео планетни систем по *Кант-Лапласовој* ипозези. Вода продире од горе из мора и језера. Па кад се хладна вода додирне се врелом магмом*) у земљи, све се појави што се виђа, кад вулкан ватру баца. Тиме је дакле цео појав протумачен.

Овог назора држали се многи и геолози и физичари и правдали су га на више начина:

Сваки дан имамо прилике, да се уверимо, како се вода додира са врелим телима и како онда експлодира па се велика снага развија. Све стене, које видимо, па сви слојеви земљини, пуни су пукотина, тако мора бити пукотина и у мореву у језереву кориту. Скоро сви данашњи вулкани су у мору или близу мора. Шта више, из вулкана близу мора излећу и соли, баш онаке, какве су у мору самом. Напоследку гајзире упоређују са вулкани и тумаче истим путем као и вулкане.

Све ово говори за наведен назор о вулканима али ипак има и приговорâ и то каквих још.

Како доспе вода до магме? Зацело су стене испуцане. Пукотина има али не смемо опет зато узети, да пукотине тако далеко иду, како ће вода доћи

*) Магма је био у земљи слој, у коме су сва тела била у течном стању.

до отопљене магме. То ће оправдати овако премишљање: земља је унутри топлија; на неколико километара унутра стене су јако топле, ал пису растопљене потпуно; кад узмемо сад на ум, како припушава само километар-два дебела стена оно под собом, морамо одобрити, да пукотина у земљи нема: све су позатваране, као да су стене као восак. Ону меку стену припушила је стена од горе и пукотина не може бити.

Истина је, да вода експлодира, кад се додирне са врелим масама, али не смемо узети, да хладна вода допире у земљи до топлих тела. Баш напротив! Нека се спушта вода у земљу, она се и загрева. Вода се даде загревати, и доћи ће тако до неке температуре, на којој ће остати увек у ваздушном стању, па макар колики притисак био на њу. Температура та прорачуната је на 772°, а стене се топе на много вишој температури.

Ако дакле вода до течне лаве доспе, може бити само у ваздушном стању. И доиста има водене паре у лави.

Но овим се не да тумачити бацање вулкана. Овде се узима, да вода лагано продире у слојеве јако загрејане. Продре тако до усијане магме и тим је свршено. Нема од вулкана ни бацања им ни спомена.

И гајзери не тумаче вулкане. Гајзер и вулкан је сасвим нешто противно. Гајзер постане, кад хладна вода доспе у пећину какву са топли зидови на ту се стане испаравати. Вулкан опет постаје, ако узмемо да од воде зависи, кад водена пара доспе до врелих тела.

То, што су вулкани уз море и у мору, не правда такође горњи назор, јер доиста пису сви вулкани по обалама морским и по морима; има мало изузетака. Тачније ће бити мишљење *Дарвиново*, да су вулкани у они крајеви, који се дижу. Колико се знаде, нема овде изузетка, али ипак има прилика, где није сигурно, да-л се земља диже.

(Свршиће се.)

ЛИСТИЋИ.

Г Л А С Н И Ћ.

— Почетком школске године 1885-6. извршиће се равно 25 година, како је владљиви и уважени г. Филип Оберкнежевић изабран за професора на српској гимназији у Новом Саду. Велики број његових ђака и поштовача радо ће прихватити ту прилику, да му на како год могући начин изрази своје признање и поштовање.

— Фрања Миклошић, досадањи јавни редовни професор словистике на бечком свеучилишту, навршио је своју седамдесету годину те по закону мора ићи у пензију. За

наследника му три су кандидата: Ватрослав Јагић, прави руски државни саветник и професор словистике на свеучилишту у Петрограду, Август Лескјен, професор словенских језика на универзитету у Липици, и др. Грегор Крек, професор словенских језика на свеучилишту у Грацу. Јагић је Хрват, Крек је Словенац, Лескјен није Аустројанац и више се одликовао на пољу компаративне словистике. Најдостојнији наследник био би Ватрослав Јагић, најврснији још жив ученик Миклошићев, само ако Јагић усхте оставити своје садање место.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Годишњи испити на цетињској гимназији испали су на потпуно задовољство. Ученицима су оцене читане после благодарења.

— У Сарајеву се склопило друштво за оснивање земаљског музеја за Босну и Херцеговину, у који ће се примати све, што је археолошки, културно историјски, уметнички и обртнички значајно и по земљу својствено.

— У Србији се ради на том, да се подигне споменик поцерском војводи Милошу Стојићевићу, великом јунаку из српског устанка. Мисао је лепа и племенита, треба је дакле и извести.

— Пред кућом трећег среза у Паризу откривен је пре неколико дана споменик славном француском песнику, Беравжеру. Споменик је од камена и приказује песника стојећег; израдио га је вајар Дублар. На подножју су постављени азици овбиљног и лакрдијашког песništва а на странама подножја урезани су наслови неколицине најпознатијих му песама. При откривању беху равне друштане а говоре су држали председник паришке општине, Мишлен и књижевници Одбран и Сиеле.

— На гробу славног сликара Фридриха Прелера у Вајмару подигнут је споменик — висок стуб. У горњем делу урезано је име а под њим је медаљон-слика уметника. Испод слике урезан је стих Гетеов. Најзнаменитије дело покојничково је низ великих слика из Омирове Одисије, који је у Вајмару. Исте такве слике, само кредом изведене, налазе се и у Липском.

— Немачком песнику Емануелу Гајблу хоће да подигну споменик у родном месту, у Либеку.

— Научном и заслужном путнику и географу Густаву Нахтигалу, дижу споменик у родном месту, у Стендалу. Тако исто намеравају Немци, да му подигну споменик на гробу, на предгорју Палмас.

— У Хајлигенштату, близу Беча, откривена је на кући, где је Бетовен становао, мраморна плоча њему у спомен.

— За ректора на загребачком свеучилишту изабран је проф. богосл. др. Густав Барон.

— У Златноме Прагу излази од 1. априла т. г. чешки лист под насловом „Vestnik ustredni matice školske“. Одговорни уредник истог листа је Јан М. Черни. Матица школска има важни и благотворни утицај на просвету народа чешког. Она издржава многе чешке школе и забавишта, на које троши годишње до 200.000 фор. Задаћа матице школске је подизање, издржавање и потпомагање школа и забавишта са чешким наставним језиком, особито у таким општинама, где подизање школа и забавишта за децу чешку није могуће постићи трошком дотичних грађанских општина.

ПОВОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

— Читамо у „Домаћици“: Народно позориште у Београду завршило је летњу сезону 23. ов мес. Ове сезоне приказани су многи нови комади, који ће на дуже времена, с коришћу, остати у нашем репертоару. При избору ових комада управа је много потпомагана одличним нашим књижевним лицима, а нарочито једном много уваженом и од свију нас истински љубљеном госпођом, уввишенога положаја. Сама налазећи се на високом ступњу образованости, труди се по свима нашим културним пољима да нам помогне обогатити се науком, узвисити се образованошћу, оплеменити се укусом и тактом. Она саветује, она помаже, она прихвата, она храбри, она отворено прекоревата, она врло често баца мисао, из које, са мало труда даљих фактора,

врло лако постају дела, и лепа и корисна. Она је, готово на јуриш, освојила све нас, и своје пријатеље и оне који је из ближе не познају; постала је средиште, из кога много добро полази и ка коме се многи свијају тражећи потпору, повлађења или непартајичнога саветника. И колике ће тек бити ове њезине врлине, док још боље позна све наше кругове, више и ниже, док на већем нивоу радова, тешких и истрајних, позна раденике сталне, скромне, истините. Њена прва седа влас, која се редовно појављује у вениту живота, угледаће најлепшу и најблагодетнију хармонију између ње и друштва које је око ње и с којим се тако искрено и благотворно сродила. Наш владалачки дом указивао је поворишту особиту пажњу. Док је Његово Величанство Краљ моћном речју потпомагао владу при увећавању потпоре поворишту, Њезино Величанство Краљица Наталија водила је непрекидну бригу о поворишном напретку; ред. чистота, костим, тоалета, намештај, долазак публике, гардероба глумица, долазак и учешће страних уметника и т. д., све је то на се обраћало њезину пажњу, налазило у њој и ментора и мецената. Кад која од наших читатељака, одавде и из унутрашњости, походи повориште и онази што угодно и лепо и наредно, нека много не захваљује управи, нека помене у себи нашу краљицу и нека пожели здравља и свако добро њој и свима њезиним... Добра дела не даду се заклонити, као ни град „на врху горе.“ Управа поворишна намерава, на виму, давати низ историјских народних комада Осим обнове декорација, за ово су потребни костими, које је врло тешко удесити по историјским споменицима За старије, неманићско доба морају се узети византијски костими, по нацртима минхенских и готајских познанаваца историјских одева. Њезино Величанство учинило је почетак давни, у споразуму с управом, израдити пет женских одева за краљице и властелинке. Ова су одева израђена у раденичкој школи Женског Друштва и могу се видети у Народноме Поворишту. Претпоследње две представе имају мало важнијег значаја. У њима су суделовали здружени чланови нашег и српског Народног Поворишта из Новог Сада. Прва представа била је: „Фабрицијева ћерка“, од Вилбрата, друга „Краљ Лир“ од Шекспира. У првој је главну улогу играо г. Ружић, а другој г. Т. Јовановић. Силан се свет стекао да види одабране чланове оба наша друштва и изјавио је своје признање обема друштинама. То је био празник Српске Талме, празник који би смо желели да буде сваке године у нашем поворишту, или у Новом Саду, кад се онамошња дружина тамо налази. Оваке олимпијске светковине нама старијима дају освежења душевног, а нашој омладини утисака, из којих не ће понићи ништа сурово, сухопарно, пуето и одвратно. Прошле недеље држане су читаће пробе из пет нових комада, који ће доћи у првим месецима јесење сезоне: „Месец дана на селу“, од Тургењева; „Самоубијство“, од Ферарија, с талијанског: Леди Сејмурова; „Шпијун из отменог света“ и „Туђинка“, од Дима. Свако од ових дела испуњава цело вече.

— У чешком народном поворишту у Прагу приказана је нова опера „Пепељуга“ од Хостињског и Роскошиног са добрим успехом.

— У бечком дворском поворишту приказиваће се сезоне, што долази, две глуме из мађарске књижевности, Јокајјева трагедија „Краљ Коломан“ и Доцијена поворишна игра „Последња љубав“. Доци је писац глуме „Пољубац“, коју је превео на српски наш песник Мита Поповић.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Нарочита комисија за издавање свих дела Вука Стефановића Караџића, којој је председник г. Ј. Бошковић, а чланови гг. Св. Вуловић и Љ. Ковачевић, израдила је план за издавање свих скупљених дела и поднела га је г. министру просвете на одобрење, који је како распоред тако и ред издавања одобрио, актом својим од 13. фебруара о. г. По томе плану сва дела изаћи ће у 17 књига. У првих девет књига биће народне умотворине: песме, приповетке, пословице, живот и обичаји народни; 10-та до 12-те донеће речник и остало о језику; 13-та до 15-те историјске и земљописне списе; 16-та нови завет а 17-та животиње, лик, привне, огледе, писма и остале ситне списе. Прва књига почеће са јуначким песмама и то најстаријима. До сад је комисија прикупљала сва старија издања и припремала прву књигу за штампу и да није један од чланова морао ићи на пут службеним послом, започело би се штампање прве књиге. Међу тим нећемо дуго чекати ни на то и кад буде пренос Вукових костију из Беча у Београд, у другој половини месеца септембра, гости и домаћи имаће прву књигу свих Вукових дела у рукама.

Од проф. Миклошића изаћи ће скоро руско-бугарско-српско-чешко-пољски речник. У првом реду моћи ће се Руси њиме хаснити.

— Коципињсково дело о песмама руског народа у Подолији, Украјини и Малоруској права је бисер збирка народног песништва Малоруса. Песме њихове су махом лирске, пуне осећања и нежности, и пуне суморног расположења.

— Скупљена дела руског писца, П. Д. Боборикина угледала су света. Писац је познати новелиста и публициста.

— Петар Хмјеловски, пољски естетичар, довршио је опширну биографију и критичку студију о Адаму Мицкијевићу. На скоро ће дело угледати света.

— У Бугарској, и једној и другој, излази 31 часопис; у Пловдиву 11, у Софији 10, у Рушчуку 4, у Варни, Сливну и Старој Загори по 2.

— Читамо у „Vienpi“: „Министар просвете кнежевине Бугарске обратио се брвојавом на нашу академију с питањем, хоће ли се библиотека покојнога проф. др. Л. Гајтлера продавати, јер би је вољна била набавити бугарска влада за јавну библиотеку у Софији“.

— У Пловдиву је изашао каталог јавне библиотеке тамошње. Библиотека је основана 1881. а има 10.000 дела и лепу збирку рукописа.

— Накладом књижаре Фрајтага и Темпског у Липском и Прагу изаћи ће скоро II. део књиге: „Russland, Einrichtungen, Sitten und Gebräuche“ од Фр. Мајер-Валдека. Садржај I. дела овај је: „Држава и њени становници“; II. пак: „Државна управа и домобранство, црква и свештенство, народ и сталежи у њему“.

— У Америци се у новије доба појавила списатељка, која показује тако ванредан дар, да је навивају женским Брет Хартом. Име јој је Mufree а пише под именом Scadoc. Велики део њених приповедака има за предмет живот у Калифорнији. С таким је приповеткама почео да пише и сам Брет Харт.

— Енглески генерал Гордон, који је погинуо у Хартуму, у Египту, оставио је дневник. Тај је пре кратког времена у Лондону изашао на јавност. Прво издање је штампано у 10.000 примерака и распродано је за неколико сахата ма да му је цена велика, 21 шилинг (12 фор.).

— Талијански државник Марко Мингети, има поред свег трудног државничког живота, још времена да ради и на

књижевном пољу. Пре кратког времена издао је дело о знаменитом сликару, уметнику Рафајилу Саячију. Та књига није му прво дело о том славном уметнику.

— Славна певачица Аделина Патијева пише читав низ својих личних успомена, који ће скоро угледати света. Биће ту много интересантних а за цело и много пикантних ствари.

— У удруженим државама северне Америке излази 570 немачких новина равног садржаја и правца; највише их има у држави Њу Јорк (89), за тим у Пенсилванији (76) итд.

— Руски нихилизам има свог писца, Степњака, који је још пре две године написао дело „Подземна Русија“, у ком се описују покрети у последње доба Сад је пак написао књигу „Русија под царевима“, која је на енглеском преводу у Лондону угледала света.

— Рекламова „Универзална библиотека“ издала је под бр 1941—1945 „Лексикон немачких песника и прозаиста од најстаријих времена па до свршетка 18. века“. Под бр. 1981—1990, пак „Лексикон немачких песника и прозаиста 19. века“. То је дело израдио Фрања Бриммер (Brümmer). Дело о писцима 19. века (који није ни свршен), још једаред је тако велико него дело о писцима прошлих векова. На сваки начин књига од вредности, коју би требао да има сваки, који се бави књижевношћу. Цело дело стоји невазано 1 фор. 80 новч. а узвано 2 фор. 40 новч.

— Слично дело али на опширнијој, кроз научној основи, издаје на шведском језику др. Б. Мајерс (Meijers) „Svenskt Litteratur-Lexikon“, накладом Селигмана у Стокхолму. Дакле не само књижевнички, него и књижевни речник, нека врста књижевно-историјски конверзациони речник.

— Славни историк Теодор Момзен издао је 5. књигу своје „Римске историје“, и то „Провинције од Цезара до Диоклецијана“, са десет мапа од Х. Киперта, Берлин, Вајдманова књижара. Момзен је издао 5. књигу пре 4. по свој прилици за то, што спољашњи, провинцијални, одношаји римске државе нису још тако научно расветљени као унутрашњи, средиштни. Римска се држава од Цезара много слабије ширила него до Цезара, за време републике. Смер римских царева био је, да учврсте међе и да романизирају и најдаље провинције. Та два процеса да расветли хтео је Момзен.

— Павле Хајзе довршио је нову трагедију „Сватови на Авентину“. Песник је своје дело пре кратког времена читао у кругу својих пријатеља.

— Немачки месечни часопис „Nord und Süd“ навршио је свој 100. број. Уредник тог часописа изнео је у том броју све своје сараднике, од гдекојих омање прилоге а од гдекојих изреке и афорисме у стиху и у прози. Позиву уредничком одављали су се сви — који су још у животу, а има их 147. Леп број и поносита имена.

— Познати слависта, Францус Људевит Лежје, издао је дело: „Le monde Slave au XIX. siècle.“

С М Е С И Ц Е.

— Удружени штампарски радници славили су спомен првог српског штампара, јеромонаха Макарија. Ово њихово дело заслужује свако признање. Бити захвалан претходницима, који су утрли пут данашњем нашем пословању, то је црта душа топлх и племенитих. Данас је штампарски рад олакшан свима могућним начинима, па опет спада међу теже и пипавије; а како ли је тек било у прво време после изналаaska ливених слова? Заиста је морало бити ванредно стрпљење које је савлађивало све муке око слагања слова и печатања; за то су се тога посла и могли прихватити

У само стари духовници, којима су подвиг и одрицање били садржина живота. Па онда је тај рад у оно време био и врло скуп: за то се тражило и капитала и родољубља. Прва српска књига печатана је у Млецима, а за тим у нашим крајевима и у Млецима. У нашим земљама прва штампарија беше у граду Ободу, који је сад у равналама и зове се „Ријечки град“. За тим налазимо штампарије у Милешеву, Горажду, Скадру, Рујну, Мркшиној цркви и овде у Београду. Рујан у је округу ужичком, а Мркшина црква у хатару села Косјерића, на реци Скрапежу Вероватно је, да је још и више било штампарија, али се књиге нису сачувале, па тако и спомен изгубио. Штампарије су отворили и новцем потпомогали ови родољуби: Бурађ Црнојевић, Божидар Вуковић и његов син, Божидар Горажданин, Јероним Загуровић, Радиша Дмитровић и Тројан Гундулић. Осим оца Макарија, заслужују захвалног спомена: Пахомије, који је надзиравао издање књига Божидаревих: Борђе Љубавић из Горажда и брат му Јероманах Тодор, који је управљао штампом у Горажду, заједно с ђаконом Радојем; даље: поп Теодосије, милешевски параеклисијарх Бенадије, јерођакон дечански Мојсије, јеромонаси Мардарије и Тодор, ђакон Дамњан и Милан из Обне, Стефан Скадранин и т. д. Књиге, печатане у старим штампаријама, налазе се свуда где и књиге писане руком. У њима је језик XV. века, какав је био у црквеним књигама, то јест: српскословенски. Лепота печатања била је на висини оновремене штампарске вештине. Покојни учени словениста Павле Ј. Шафарик увео је најлепша од ових старих слова и по њима дао салити онај слова, којима је печатао своје важно и чувено дело: „Југословенске достојанствитости“. Та слова рашире се после на све стране и данас их употребљава цео словенски учени свет. Нека је блажен покој а светао спомен свима старим трудбеницима српске књижевности!

— Професор Александар Сандић дао фотографисати Раваничку диплому и велики државни печат. Овај знаменити споменик старе српске књижевности и епиграфике може се видети у изловима овдашњих српских књижара. Раваничка диплома, ил, како се својим правим именом назива: хривовуља, т. ј. влатописано писмо царско са влатним печатом царским — јесте доиста један од најлепших српских споменика старих. Печат тај фотографисан је у две слике: с лица и налича (аверс и реверс) и с дипломом ово заједно. Исто је тако диплома фотографисана у два формата: у величини великог табака и на кварт листу. На овој већој фотографија може се садржај лепо прочитати слободним оком, а на овој другој кроз стакло величава. Печат је фотографисан онако исто велик, као што је у оригиналу. О печату том био је опширан опис у бр 7. „Јавора“ ов. год а о дипломи овој врло знаменитој, спрема проф. А. Сандић опширно јавно предавање. Дипломом овом обдарено је у своје доба, горе поменутог године 1381. цар Лазар сјајну своју задужбину, свој, те године довшени царски манастир Раваницу у Србији. Од манастира сачуваше до данас се повеће развалине, а црква та цар-Лазарева стоји тамо и дан данас у њој се служи. Црква је ово ремек-работа немарска. Пријатељи старих споменика и слика могу ове фотографије набавити за 2 ф. а. вр.

— У бечкј дворској библиотеци чува се рукопис на пергаменту из 16. века — зборник немачког цара Карла V. на зборнику се види, да је много употребљен; местимично уписаше рођаци му своја имена а на једном се месту јасно види, да је ту цар држао своје наочари.

— Г. 1884. издала је Енглеска за библиотеку британског

музеја 1,040880 ф. Француска за народну библиотеку у Паризу преко 300,000 ф. Пруска за допуне свију универзитетских библиотека 75,000 ф. а за поправку кр. библиотеке у Берлину 60,000 ф.

— Неки Елсасац Томас изумео је машину, којом се свака рачунска задаћа у простору бројева до милијона у сва четир вида за часак изради и то без погрешке. Та машина је уведена досад у Француској у многим пореским писарницама и све више се уводи, а сад је почињу уводити и Немци, и има сад у Саксонској фабрика што прави те машине. Једна таква машина стоји засада 450 марака т. ј. 270 ф.

ЧИТУЉА.

Нашег уваженог и заслужног школника, г. Николу Ђ. Укићевића, управитеља сомборске препарандије, задесио је претежак удар. Његов син Светислав Свеслав већ момче од 18 година а ученик 7. гимназијског разреда, преминуо је 10. јулија о. г. после дужег и тешког боловања. Опште учешће у народу српском ваља ће ублажити бол родитељски.

АФОРИСМИ.

(Старо-грчки.)

Ко је зло управљао својом кућом, не може добро управљати државом. *Солон.*

Не завиди судбини оних, који су се обогатили на неправедан начин; претпостављај им оне, који су страдали на правди. Све кад не би имали никакве друге користи људи праведници над неправедницима, имали би бар једно више од њих, а то је: лепе наде. *Исократ.*

Да љубимо човека не ваља љубити ни богатство, ни уживање, ни ташту славу; ваља љубити врлину.

Епиктит.

Има једна врло мудра пословица, која каже: Живећи са човеком ромим, оромићеш мало по мало и сам.

Плутарх.

Већи део наших назова мудраца казује најлепше ствари а чини најгаднија дела, те тако праксом утерује у лаж оно, што учи у теорији.

Сигулски Диодор.

Желиш ли бити слободан, то не тражи нити чини оно, што зависи од других, иначе остајеш вечито туђ роб.

Епиктит.

Помагала ти ма и сама богиња мудрости, ради ипак својим рукама.

Народно.

Ох, како је сладак живот за оног, који га не повнаје!

Менандар.

Платон видев једном Диогена, где пере своје веље, приближив му се, рече сасвим тихо: „Да се ти знаш удварати Тирану Дионисију, не би морао данас прати веље“. — „А ти“, одговори му тако исто Диоген, „да си научио прати веље, не би се зацело удварао Дионисију“.

Диоген из Лаерте.

Солон беше предложио казну против сваког грађана, који се у доба политичких немира не би придружио каквој год странци.

Плутарх.

Је л подјармљен какав народ, томе није прави кривац угњетач, већ цигло онај, који роцству може да учини крај, а који то не чини.

Тукидид.

Наука је украс у срећи а уточиште у несрећи.

Аристотел.

Видели смо два пута, где је пала демократија (народна влада) и два пута нам би одувета слобода. Томе су криви

људи, који мрве на рад у једнакости, који срамно робују, само да им се допусти, да и они од своје стране могу угњетавати своје суграђане.

Исократ.

Ко не чини никакве неправде, заслужује поштовање; али два пут и још више заслужује поштовање онај, који не трпи, да и ко други чини зла.

Платон.

Победио сам Филипа јер се нисам дао подмитити његовим златом! Непобитна је истина, да онај, који купује, потчињава себи човека митника. Али правих, чистих руку родољуб слави победу над поткупнином. Тако и наш град, што се мене тиче, није претрпио пораза.

Демостен.

Платон је желио, да се пијанци погледају у огледалу, како би се чували у напредак од тог зла, видећи себе тако наружене.

Диоген из Лаерте.

Не чини другоме оно, што би мислио, да је зло, да други теби чине.

Исократ.

Што замераш своје ближњему, не чини ни сâм то.

Тал.

Закони су као паучина: упадне л у паучину слаба буба, она је ухваћена; али јача буба је раскине, те се спасе.

Солон.

Замерали Зеукеу сликару, што ради споро. „Ја“, рече, „кад сликам, требам истина много времена, али ја сликам и за вечита времена“.

Плутарх.

Ираклит је учио, да ваља журније угушивати неправду, него ли пожаре, и да се сваки народ треба да бори за своје градске опкопе.

Диоген из Лаерте.

Већма се ваља бојати прекора него ли закона.

Клеовул.

Тајни своју несрећу, да јој се не радују твоји душмани!

Периандар.

„Живот је несрећа“, рече неко Диогену. А овај одговори: „Није живот несрећа, већ зао живот.“

Диоген из Лаерте.

Краљ Креон: Не знаде л ти за моју забрану?

Антигона: Знала сам за ту, јер је била обнародована.

Креон: Па ти се ипак усуди погавити те законе?

Антигона: Те законе није издао ни Зевс, ни богиња правде, и ја мишљах, да закони човека самртна немају те силе, да униште законе, који нису писани, који су непроменути а установљени су од богова. Ти закони нису од јуче или од данас; живе вечито и нико им не зна порекла.

Софокле.

БИБЛИЈОГРАФИЈА.

На овоме месту огласићемо сваку српску, хрватску и словенску књигу, која стигне уредништву на књижевни приказ. Оцене доносићемо о онима, које иду у круг нашега рада а пре свега о оригиналима.

*

Племињско гнездо. Роман Ивана С Тургењева. Превод с руског. Београд. Накладом књижаре В. Валожича 1885. Цена 1¹/₂ динар.

Народна библиотека Браће Јовановића. Свеска 109 Немањичић, од Јована Рајића. IV. — Цена 16 н. (35 пара).

Šokica. Igrokaz iz pučkoga života u pet čina. Napisaо Пија Окруџић. Zagreb. Naklada „Matica Hrvatske“. 1884. — Svezak LXXV — LXXVI. „Zabavne knjižnice“ „Matica Hrvatske“. Цена 50 новч.

Са данашњим бројем престајем бити уредник овога листа.

Јован Грчић.

С данашњим бројем примам уредништво.

Милан Савић.

О Д А Д М И Н И С Т Р А Ц И Ј Е.

Са бројем двадесет шестим завршило је „Стражилово“ по године свога излажења. Молимо учтиво све оне, који се само на по године претплатили, да продуже претплату. — Имамо неколико поштованих претплатника, који нису још подмирили другу четврт, и њих молимо, да учине то што пре.

Други број нашег листа треба нам. Ако би когод имао или хтео да прода, платићемо по броју 15 новч. Писали смо већ на више страна, куда смо број на углед слали, и молили, да нам врате, но ни одговора не добисмо.

САДРЖАЈ: Туђа школа — туђа мајка. Од ? — Прометеј. (Гете.) Од —. — Из паметара познањског учитеља. Од Хенрика Шенкјевича. (Наставак) — Слике из новије италијанске књижевности. Написао Марко Цар. — Брег ватру баца (Наставак.) — Листићи: Гласник. — Повориште и уметност. — Књижевне новости — Смесице. — Читуља. — Афоризми. — Библијографија.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.